

УДК 78.071.1(477)“18/19”:2

*Зоряна Гнатів, старший викладач кафедри методики музичного виховання і диригування
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

**САКРАЛЬНА ТЕМАТИКА В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ
КОМПОЗИТОРІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ**

У статті досліджується внесок українських композиторів кінця XIX – початку XX століття у скарбницю української духовної музики.

Ключові слова: сакральне, біблійні мотиви, музична культура, хорове мистецтво, українські композитори, духовна музика.

Лит. 9.

*Зоряна Гнатів, старший преподаватель кафедры методики музыкального воспитания и дирижирования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко*

**САКРАЛЬНАЯ ТЕМАТИКА В ТВОРЧЕСТВЕ УКРАИНСКИХ
КОМПОЗИТОРОВ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX – НАЧАЛА XX ВЕКОВ**

В статье исследуется вклад украинских композиторов конца XIX – начала XX века в сокровищницу украинской духовной музыки.

Ключевые слова: сакральное, библейские мотивы, музыкальная культура, хоровое искусство, украинские композиторы, духовная музыка.

*Zoryana Hnativ, Senior Lecturer of Methods of Music Education and Conducting
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko*

**SACRAL THEMES IN CREATIVITY OF UKRAINIAN COMPOSERS
IN THE END XIX – BEGINNING XX CENTURY**

The article investigates contribution of Ukrainian composers in the end XIX – beginning XX century into treasury of Ukrainian spiritual music.

Keywords: sacral, biblical motives, musical culture, choral art, Ukrainian composers, spiritual music.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Музичну культуру не можна відокремити від людського буття. Вона є однією із форм відображення і вираження суспільно-історичної сутності людини, невід’ємною частиною її суспільної свідомості, фактором її розвитку. Музична культура свідчить про дійсність, про сучасну духовну атмосферу суспільства і по ній можна визначити умови, в яких вона виникла. Через багаторічну боротьбу нашого народу за власну державу ми можемо говорити про надзвичайно поетичну та співучу українську душу, що творила незабутні зразки національної культури.

Пройшовши тисячолітній шлях свого розвитку національна духовна музична культура залишає багато місця та роздумів для науково-дослідницьких праць. Після падіння тоталітарної радянської системи, з’являються все нові і нові можливості для повернення духовній музиці належного статусу, збільшується кількість творів духовної тематики, видаються ноти, публікуються нові дослідження тощо.

Серед сучасних мистецтвознавців, доробком яких є наукові праці з області релігійної музичної культури України – М. Возняк, Ю. Медведик, О. Козаренко, М. Юрченко, Ю. Ясинівський, І. Матійчин та ін. Вивченню впливу духовних творів на розвиток освіти й мистецтва присвячені дослідження О. Дем’янчука, Л. Кияновської, В. Камінського, В. Подрезова, М. Марію, Л. Остапенко, Л. Москальової, Г. Панкевич та ін.

Попри такі значні напрацювання науковців, можна з гордістю пишатися доробком сучасних українських композиторів, які все з більшою силою звертаються до вічно пульсуючих джерел Біблії. Сакральна символіка набуває досить розмаїтого втілення не лише в хоровій, але й в інструментальній, симфонічній, оперній творчості (опера “Мойсей” М. Скорика, “Нехай прийде царство твоє” на тексти Біблії Є. Станковича, камерна опера “Благовещение” (за 1-ю главою Євангелія від св. Луки) О. Щетинського, “Реквієм для Лариси” (на канонічні латинські тексти та сл. Т. Шевченка) В. Сильвестрова, кантата “Псалми Давида” М. Ластовецького, хорові інтерпретації Псалмів Давида та ін.

**САКРАЛЬНА ТЕМАТИКА В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ**

Разом з тим, на сьогоднішній день немає узагальнюючої праці, яка б висвітлювала музичну спадщину українських композиторів 2-ї половини ХІХ – початку ХХ століття інспіровану власне біблійною тематикою. Зокрема, це період, коли можна говорити про розвиток церковного співу в композиторській творчості, починаючи від діяльності представників “перемисьльської школи”.

Виклад основного матеріалу. Українську музику важко уявити без її діалогу із сакральними традиціями. Адже протягом всієї історії людства музиці і релігії були властиві найтісніші зв’язки. Музика обслуговувала релігійний культ, виражала релігійні настрої, підкріплювала своєю художньою силою релігійну ідеологію. Великий вплив на свідомість нашого народу мала саме багатовікова церковна традиція. Більшість найвизначніших мистецьких і культурних досягнень нерозривно пов’язані з біблійними темами, символами, образами. Сакральне – духовне, вічне, трансцендентне, надчуттєве – це та основа, на якій формуються не тільки релігійні погляди, але й погляди етичні та естетичні. Німецький філософ і теолог Р. Отто стверджує: “Присутність таємниці в релігійному вченні й творі мистецтва є тією об’єднуючою основою, завдяки якій сакральне виявляється в проявах релігійних почуттів і розгортається у своїй маніфестації в естетичному почутті, що виникає завдяки сприйняттю творів мистецтва. Сакральне представляє собою автономну сферу, яка не може бути зведена цілком ні до етичної, ні до естетичної. У той же час повна автономія релігійного почуття, що пов’язане із спілкуванням зі сферою сакрального, можлива лише в абстракції. Категорія сакрального є комплексною категорією, що поєднує в собі “органічну єдність нуминозного, раціонального й етичного” [9, 26]. На відміну від І. Канта, який вважає “чистий розум” найбільш глибинною підставою пізнання, Р. Отто говорить про “святе” (сакральне) як про більш глибоку підставу, ніж “чистий розум” та розглядає “сакральне” як “підставу душі”.

Культура України 2-ї половини ХІХ – початку ХХ століття перебувала в складних історичних і соціальних умовах. Українська духовна музика з ХІХ століття розвивалася в річищі російської духовної музики і переживала спільно з нею стилістичні та жанрові видозміни, часом втрачаючи при цьому національну своєрідність. Події 1917 року, що катастрофічно позначилися на духовно-музичному житті багатьох народів Російської імперії, на Україні навпаки – спричинилися до вибухового її розквіту. Найкращі музичні кадри (К. Стеценко, М. Леонтович, Я. Яциневич, П. Гончаров, П. Козицький, М. Вериківський, М. Гайдай, В. Ступницький, С. Дрімцов, П. Демуцький, Г. Давидовський) були залучені до співпраці новоствореної Української автокефальної православної церкви, ідеологія якої передбачала значну демократизацію обряду, більш широке тлумачення церковних канонів. З’являються нові Літургії, до яких вводять релігійні канти, колядки. Церковна музика почала виходити і на естраду. Видатні церковні хори та їх регенти пропагували церковні твори українських композиторів.

Історія української музики [3] свідчить, що розвиток духовної музики того часу проходив у трьох напрямках:

- Перший репрезентував авторські твори, власні композиції на канонічні тексти, де переважав жанр канонічної богослужбової літератури. Найхарактернішою формою була форма “Літургії”, або як ще її називали “Служби Божої”. Повні “Літургії” знаходимо у М. Леонтовича, К. Стеценка, П. Демуцького та ін. А окремі номери писали майже всі композитори.

- Другий – це обробки старовинних одноголосних богослужбових мелодій, які різняться за жанровими зразками, стилем. Їх є найбільше в українській духовній музиці і саме вони визначають весь її духовний потенціал. Тут варто згадати обробки К. Стеценка, М. Леонтовича, П. Демуцького, Я. Яциневича. Найретельніше серед композиторів працював над обробками

№п/п	Автор	Твори
1.	Бажанський Порфи́рій Іванович (1836–1920)	5 Літургій (зокрема Літургія До-Мажор (1869) – перша одноцільно написана Служба Божа кінця ХІХ ст.)
2.	Безкорвайний Василь Васильович (1880 – 1966)	Псалом “Всякую оттринул м’я еси”, “Отче наш”, колядки для фортепіано.
3.	Барвінський Василь Олександрович (1888 – 1963)	Музика до бібл. псалмів, хор. обробки коляд (“Варіації на тему української народної колядки”, “Українські колядки та щедрівки” (для фортепіано), Дві гуцульські колядки (для малого складу симфонічного оркестру). “Псалом Давида” (сл. П. Куліша)

**САКРАЛЬНА ТЕМАТИКА В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ**

4.	Білковський Іван Семенович (1846 – 1922)	Церковні хори “Яко беззаконіє моє” – для міш. хору (1900), “Молитва” (“Серце чисто сожди во мні, Боже”) – для міш. хору і солістів (1907 друк), зб. “Великопостні пісні” для міш. хору (“Благообразний Йосиф”, “Уже судді рішають”, “Претерпівий зха нас страсти”, “Нині миру єсть спасеніє”), зб. коляд для дит. хору або жін., також чол. з фортепіано (1909) (“Бог предвічний”, “Согласно співайте”, “Возвеселімся”, “Вселенная, возвеселися”, “На небі зірка”, “Дар нині пребагатий”, “Нова радість стала”, “Христос родився”, “Ой, дивна дивна”, шедрівка “В галицькій землі нова зоря” “Прискорбна єсть душа моя”.
5.	Бокшай Іоанн Берголонович (1874 – 1940)	Збірка “Церковне простопініє”
6.	Вовк Іван (1921)	Хор “Отче наш”
7.	Вахнянин Анатоль Климентович (1841 – 1908)	Фортепіанні обробки коляд, хор. композиції “Під Твій покров”, “Пречистая Діво-Мати”, в опублікованій ним “Співаник для середніх шкіл” (1889) увійшли 3 пісні з пам’ятки набожної поезії та пісні – “Богогласника”: “Ієрусалиме світел над звізди”, “Піснь до Пресвятої Богородиці” (“О, Всепітая Мати...”) та “Пісня до Підкам’янецької Богородиці” (“Пречистая Діво Мати...”)
8.	Вербицький Михайло Михайлович (1815 – 1870)	Служба Божа Й. Золотоустого, хор. обробки Великодніх ірмосів, тропаря Пасхи, 2 хорових “Отче наш” (a-moll і g-moll)
9.	Вериківський Михайло Іванович (1896 – 1962)	“Літургія”, “Всеношна” (вечірня й утрєня), “Співи на Святу Пасху”, “Щасливий чоловік”, “Нині відпускаєш”, “Хваліть ім’я Господнє”, “Великий канон”, 2-голосні твори для жін. хору “Розбійника”, “Тілом заснувши”, “Воскресни, Боже”, “Течаху жени”, “Величає душа моя Господа” (Лк. 1,46 – 55)
10.	Воробкевич Сидір Іванович (1836 – 1903)	Музика до бібл. псалмів, Служба Божа И. Золотоустого, 2 хорових “Отче наш” для однорідного і міш. Складу.
11.	Гайворонський Михайло Орестович (1892 – 1949)	2 Літургії, 2 “Херувимські”, Музика до бібл. псалмів, для хору з оркестром – “Псалом – 150”, “Різдвяна сюїта” (для симф. оркестру), хор. концерт “Мати милосердія”, хор. обробки Великодніх ірмосів, тропаря Пасхи, “Колядки та шедрівки” для хору. Опрацював літургічні співи С. Воробкевича, “Канти” з Почаївського Богогласника.
12.	Гайдай Михайло Петрович (1878 – 1965)	Літургія “Слово Хресне”, обробки кантів, духовні композиції.
13.	Ганінчак Роман (1883 – 1923)	“Молитва” для хору
14.	Гнатишин Андрій (1906 – 1995)	Церковні композиції – 15 Літургій, кант “Ізбави от бід”, зб. церковних пісень
15.	Годзяцький Олексій Костянтинович (1904 – 1979)	Літургії, концерти, всенощні.
16.	Горелов Олександр Леонтійович (1863 – 1937)	2 Літургії

**САКРАЛЬНА ТЕМАТИКА В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ**

17.	Гончаров Петро Григорович (1888 – 1970)	Літургія (в ній три “Святий Боже”, три “Отче наш”, спів “Святу православну”), “Служба визволення” – церковно-проповідницька відправа, що містить 24 хорових співи, “Христос воскрес” (2 твори), “Шлюб”, “Канти” (5 творів), “Різдво” (тропар “Різдву Христову” та 2 колядки, “Воздвиження” (“Господи помилуй”, “На винос хреста”, “Хресту твому”), “Розбійника” (жін. квітет, чол. тріо, соло баса з хором та “Пришви до Євангелій на Страстях”)
18.	Гулак-Артемівський Семен Степанович (1813 – 1873)	Канти
19.	Давидівський Григорій Митрофанович (1866 – 1952)	Літургія, хоровий концерт “О, Всепітая Маги”, “В молитвах невсипущу Богородицю”
20.	Данильченко Петро Ангонович (1857-1908)	“Stabat Mater” для хору з оркестром
21.	Демущий Порфирій Данилович (1860 – 1927)	Церк. композиції в т.ч. Літургія (для Згол. однорідного хору), псалми і канти (“Кант про страшний суд”)
22.	Заяць Іван (1895 – 1963)	2 Літургії, Всенощна, Велике Славослов’я, духовні концерти та ін..
23.	Злочевський Зенон (1916 – 1969)	84 Літургії для рівних складів хору, 2 реквієми, 7 “многоліть”, концерти, псалми на канонічні латинські тексти та ін.
24.	Калачевський Михайло Миколайович (1851 – 1907)	Духовні композиції для хору.
25.	Калишевський Яків Степанович (1856 –1923)	Духовні композиції – “Велике Славословіє” та ін.
26.	Кашубинський Дмитро (1877 – 1951)	Автор церковних пісень, колядок, щедрівок.
27.	Кипріян Іван (1856 – 1920)	Літургія в партитурі на 4 голоси для мішаного хору (Перемишль, 1882), Співи набожні для вжитку молодіжці для сопрано і альту (9 релігійних пісень. Вип. 1; 8 колядок. Вип. 2. – (Перемишль, 1882), Утрєня у святу Велику неділю Пасхи (Львів, 1883), Божественна літургія Василя Великого (Львів, 1893); Церковний співаник для шкільної молоді (Жовква, 1910)
28.	Кирилович Зенон (1855 – 1919)	“О Мати Божа, Мати єдина” для мішаного хору (1910) та ін.
29.	Кишакевич Йосиф Маркелович (1872 – 1953)	Церк. хори, в т.ч. “Радуйся, Мати!”, кантата для міш. хору з фортепіано, музика до бібл. псалмів, “Йорданські пісні” для чол. та міш. хору, “Колядки західноукраїнські” для міш. хору, “Воскресні пісні” для жін. і міш. хору, “Служба Божа по західноукраїнському народному розспіву” для жін. хору, “Служба Божа” для міш. хору, “Отче наш” для міш. і чол. хору, “Пісні під час читання Служби Божої” для жін. хору, “Владико, Отче” для жін., чол. і міш. хорів, “Церковні пісні” для жін.хору, “Євхаристійні пісні” для чол. і міш. Хорів, “Ангел вопіяше”, “Плотію уснув” для міш.хору, “Тебе Бога хвалим” для міш. хору, “Пісні слави заспіваймо” для жін., чол. і міш. хорів, “Вінчання” для чол. та міш. хору, “Панахида і похоронні пісні” для міш. хору, кант “Все упованіє твоє”

**САКРАЛЬНА ТЕМАТИКА В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ**

30.	Козицький Пилип Омелянович (1983 – 1960)	“Всенощна” (вечірня й утрєня), “Шлюб”, “Співи з Літургії” (“Три херувимські пісні”), канон (кант) “На Різдво Христове”, “Христос Воскрес” (три твори), хорові обробки коляд, хорова обробка “Величає душа моя Господа”
31.	Колесса Микола Філаретович (1903)	Хорові обробки коляд
32.	Колесса Філарет Михайлович (1871 – 1947)	Хорові обробки коляд
33.	Копко Максим (1859 – 1918)	Церк. хори: Архангельський глас (1887), Вічні пам’ять (1890), Благообразний Йосип (1897), Літургія (1897), Літургія Іоанна Золотоустого (1899), Тропарі воскресні (1904), На святий вечір (1905), Служба Божа (1912).
34.	Кошиць Олександр Антонович (1875 – 1944)	5 Літургій (для міш.хору без супроводу (1922 р., 1930 р., 1936 р., п’ята літургія – триголосна 1944 р.), бл. 82 окремих літургійних частин (Херувимські – 8, Хвалите Господа – 4, В пам’ять весною – 7, Отче наш та ін.), “Канти і Псалми” (1921) (“Радуйся, Маріє”, “Смерте моя кохана”, “Пречистая Діво Мати”, “Олексій, Божий чоловік” та ін.), “Причасні вірші”, “Колядки і щедрівки” (1921) (“Бог Предвічний”, “Дивная новина”, “Що то за предиво” та ін.)
35.	Кудрик Борис Павлович (1897 – 1952)	“Алілуя” (для чол. хору a’cappella), “Алілуя” (для міш. хору без супр.), “Блажен муж” (мотет для міш. хору a’cappella), “Буди Ім’я Господнє” (для міш. хору без супр.), “Слава Опцю, і Сину, і Святому Духові” (для міш. хору без супр.), “Вічна пам’ять” (для міш. хору без супр.), “Во всю землю і зиде вшаніє їх” (для жін. хору без супр.), “В пам’ять вічну буде праведник” (для жін. хору без супр.), “Єдин Свят” (для міш. хору), Ектенія: “Господи помилуй” (для міш. хору без супр.), “З духами праведних” (для міш. хору без супр.), “Зі Святими упокой” (для міш. хору без супр.), “Милость мира” (для жін. хору a’cappella), “О Мати Божа, о райський квіте!” (для двох голосів), “Отче наш” (для міш. хору без супр.), “Панахида пам’яті Анатолія Вахнянина” (для міш. хору a’cappella), “Пасли пастирі” Почаївський кант XVII ст. (для міш. хору без супр.), “Сотвори Господи многі літа” (для жін. хору), “При шестісті стягів” (для жін. хору без супр.), Псалом 132 “Чи що краще лучче в світі, як у купі жити” (для жін. хору без супр.), Псалми Русланові. 1. “Великий єсть Бог” (для міш. хору без супр.), “Радуйтеся Праведні о Господі!” (для жін. хору без супр.), “Радуйся Царице Мати милосердя” (для міш. та жін. хорів без супр.), “Свят” (для жін. хору a’cappella), “Тебе поем” (для чол. хору і соло a’cappella), “Хваліте” (для міш. хору), “Хваліть діти Господа. Псалом 112”. Мотет для чол. хору без супр., “Чашу спасіння прийму” (для жін. хору без супр.), “Чеснішу від Херувімів” (для міш. хору без супр.), “Святий Боже” (для міш. хору без супр.), “Як славний Господь” (для жін. хору a’cappella)
36.	Кумановський Микола (1846 – 1927)	Автор церковних композицій – Заупокійна Служба Божа, Панахида
37.	Купчинський Роман Григорович (1894 – 1976)	Релігійні пісні – “Боже великий”, “Творче Всесвіту” та ін.
38.	Купчинський Тадей (1879 – 1938)	Пісні духовної тематики “Не плач, Рахиле”, “Святий Боже”, зб. “Бог Предвічний народився”, зб. коляд на мішаний хор (1924), “Вселенная веселися”, зб. українських коляд і щедрівок (1928)
39.	Кушнір Богдан (1921)	2 Літургії, хорові обробки церковних пісень.
40.	Лаврівський Іван Андрійович (1822 – 1873)	Служба Божа Й. Золотоустого, 2 Херувимські, 2 “Милость мира”, “Тебе поем”, “Свят”, “Достойно”, “В пам’ять вічну”, “Дух святий” та ін.

**САКРАЛЬНА ТЕМАТИКА В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ**

41.	Левигський Борис Порфирович (1887 – 1937)	Церковні композиції – Літургія та ін.
42.	Левицький Федір Семенович (? – 1890)	Літургія
43.	Леонтович Микола Дмитрович (1877 – 1921)	Літургія (з варіантами), “Молебен благодарственный”, “Херувимські пісні” (6 творів для різних складів), “Милость миру” (3 твори для різних складів), “Світе тихий” (три твори), “Хваліть ім’я Господнє” (2 твори), “Вірую” (соло баса із міш. хором), “Ангел вопіяше”, “Христос воскрес”, “Нині отпушаєши”, “Богородице Діво”, “Релігійні канти” (5 обробок), “Колядки”.
44.	Липківський Василь Костянтинівич (1864 – 1937)	Сворив І переклад “Літургії” (1921 р.) видав “Моли тольник”, “Требник”, “Часословець”.
45.	Лисенко Микола Вігальйович (1842 – 1912)	Хорові обробки колядок, канти-псалми “Пречистая Діво”, “Боже єдиний”, “Хресним деревом”, “Діво днесь”, кант “Розпяттю Христовому”, хорова псалма “Діва десь пресущественного рождаєт”, “Давидів псалм” хоровий концерт “Камо пойду от лица твого” (де використано 4 строфи (№7-10) псалма №139 (138), “Херувимська пісня”, “Колядки і щедрівки”
46.	Лисько Зіновій (1895 – 1969)	Обробки восьми недільних тропарів для хол. хору у формі 8 ч. сюїти, обробки для хору Колядок та Щедрівок
47.	Лукіянович-Туркевич Стефанія Іванівна (1898 – 1977)	Літургія
48.	Людкевич Станіслав Пилипович (1879 – 1979)	Служба Божа Й. Золотоустого, хор. обробки колядок та щедрівок, “Збірник церковних і літургійних пісень”, “Воскресні пісні”, симфонічна поема “Мойсей”
49.	Лятошинський Борис Миколайович (1895 – 1968)	Канти
50.	Мандичевський Євсей (1857 – 1929)	Духовна музика, в т.ч. для хору 12 літургій та ін.
51.	Малюкова Тамара Степанівна (1919)	Канти
52.	Матюк Віктор Григорович (1852 – 1912)	Служба Божа Й. Золотоустого, хорові обробки Великодніх ірмосів, тропаря Пасхи, церк. хори, збірки колядок
53.	Маценко Павло Пилипович (1897 – 1991)	Композиції та аранжування церк. музики, зокрема Служби Божої, Єрусалимської утрени, великодніх відправ та ін., гармонізації колядок, щедрівок.
54.	Недільський Іван (1895 – 1970)	Церковні композиції – Літургія, обробки колядок, щедрівок.
55.	Нижанківський Остап Йосипович (1863 – 1919)	“Боже, на землю руську поглянь” (сл. І. Дуцька) для хору без супр., “Служба Божа” для хору без супр., “Молитва Господня” (сл. Т. Луцика) для хору або хол. квартету, “Царю небесний” для хол. хору або квартету, “Пісень на всемирное воздвиження чесного і живитворного хреста” для хору без супр., “Пісень похоронна” для хору або квартету без супр., “Піснь до Пречистої Діви Марії” для жін. хору без супр., “Ясно зоря засвітила” кантата в честь его святости папи Льва XIII для сопрано і альта в супр. фоно в 4 руки (Сл. С. Сембратовича), хорові обробки коляд
56.	Нижанківський Нестор Остапович (1893 – 1940)	“Отче наш”, “Богордице”

**САКРАЛЬНА ТЕМАТИКА В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТЬ**

57.	Ніщинський Петро Іванович (1832 – 1896)	Канти
58.	Омельський Іполит (кінець XIX – початок XX ст.)	Автор “Трьох набожних пісень”
59.	Петрушевський Василь Григорович (1869 – ?)	Упорядник 2-х вип. творів А.Веделя, “Обіходу” Києво-Печерської Лаври, автор церковних творів, переклав для хору Літургію Грецького розспіву.
60.	Печеніга-Углицький (справжн.- Углицький) Павло Іванович (1892 – 1948)	2 Літургії
61.	Попадич Федір Миколайович (1877 – 1943)	“Всеношна”, “Співи з Літургії”, хорова обробка “Величас душа моя Господа” (Лк 1,46 – 55) (повного перліку творів немає)
62.	Пухальський Володимир Вячеславович (1848 – 1933)	Для хору – Літургія Іоанна Златоустого.
63.	Роздольський Данило Іванович (1875 – 1902)	Автор церковної музики.
64.	Рудковський Матвій (1808 – 1887)	Автор церковних хорів “Щасть нам, Боже”, “Многая літа”, “Яко овца”, “Msza Swieta” (1855)
65.	Січинський Денис Володимирович (1865 – 1909)	Служба Божа Й. Золотоустого, хорові та фортепіанні обробки коляд
66.	Сластїон Юрій (Георгій) Опанасович (1903 – ?)	Автор церковних хорів – “Літургія св.Іоанна Златоустого”.
67.	Сокальський Петро Петрович (1832 – 1887)	Хоровий концерт для 4-голосного мішаного хору a capella “Священний благовіст”
68.	Соневницький Ігор Михайлович (1926)	Служба Божа Й. Золотоустого, “Страдальна Мати” (для голосу і фортепіано), Панахида, “Отче наш”
69.	Степовий (Якименко) Яків Степанович (1883 – 1920)	Церковні композиції – “Отче наш”, “Утішителю світу”, “Шлюб” та ін., канти
70.	Стеценко Кирило Григорович (1882 – 1922)	Літургії (ч. 1, 2 з варіантами), “Перша літургія для хору й народу”, “Всеношна”, “Панахида”, “Херувимські пісні” (6 творів) хори “Вірую” та “Отче наш”, соло з хором “У царстві Твоім”, “Милість спокою” (4 твори), “Алилуя”, “Херувимська”, “Хвалить Ім'я Господнє” (9 творів), гармонізація напівів Києво-Печерської лаври, “Христос воскрес” (3 твори), “Ангел вітав Благодатній”, “Задостойники”, “Розбійника благоразумного”, “Колядки та шедрівки” (50 обробок на мішаний хор та 50 на однорідний), “Релігійні канти” (“Межи трьома дорогами” та “Пречистая Діво”), “Канон у Страстну суботу”
71.	Ступницький Василь (1879 – 1945)	Церковні композиції, обробки колядок та шедрівок
72.	Тележинський Михайло Петрович (1886 – 1939)	Літургія, Співи на Літургії св. Іоанна Златоустого
73.	Турчанінов Петро Іванович (1779 – 1856)	Здійснив гармонізацію знаменного розспіву ірмосів “Великого четверга”, “Великої суботи”, пісне співу “Да молчит”, “Херувимської” №5, недільних тропарів, приспіву “К тебе утреннюю”, за достойників, пісне спів болгарського розспіву. Серед власних творів – тріо “Да ісправиться”, хори “Воскресни, Боже, суди землі”, “Тебе одеяющегося”, “Да молчит всяка плоть”, за достойники.

**САКРАЛЬНА ТЕМАТИКА В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ**

74.	Федорів Мирон Олексійович (1907 – ?)	Автор 2 літургій, численних творів для хору, в т.ч. близько 300 церк. пісень, 100 коляд. Праці: “Українські релігійні пісні” у 2 частинах (1960); для мішаного хору “Воскресна Утреня” (1967), “Єрусалимська Утреня” (1971), 2 Служби Божі, “Українські галицькі церковні Співи” (Василіанські напиви, 1961)
75.	Фоменко Микола Олексійович (1894 – 1961)	Церк. композиції (“Діва Марія” та ін.), “Благослови”, музика до театр, вистави “Мойсей” (І. Франка)
76.	Хомичевський Микола Васильович (1897 – 1983)	Обробки кантів
77.	Цимбалістий Євген (1909 – 1967)	Кантата на бібл. тексти “Я є початок і кінець” та ін.
78.	Чишко	Опера “Юдиф”
	Олесь Семенович (1895 – 1976)	
79.	Чучка Олексій (1884 – 1937)	Автор 10 рукописних томів хор. творів на духовні і світські тексти
80.	Якименко Федір Степанович (1876 – 1945)	6 колядок, церк. композиції – “Отче наш”, “Херувимська”
81.	Яновський (справж. – Зігль) Борис Карлович (1875 – 1933)	Опера “Суламіф”
82.	Яциневич Яків Михайлович (1869 – 1945)	Літургія, “Всеношна”, “Шлюб”, 10 обробок колядок, 20 релігійних кантів, псалми, хор. обробка “Величає душа моя Господа” (Лк. 1,46 – 55), ораторія “Скорботна Мати”, “Херувимська пісня”

церковних мелодій О. Кошиць. Усі його п’ять “Літургій” та велика кількість окремих піснеспівів засновані на матеріалі старовинних розспівів: “Студіюючи українських типовий елемент в Ірмолою, я просто просяк його мелодіями, і, вживаючи їх вільно, не відступив ні на краплину від його характеру в мелодійному матеріалі” [6, 52].

- Третій напрямок – паралітургічна творчість – обробки старовинних релігійних кантів, псалмів та колядок, а також жанр духовного хорового концерту, найвизначнішими зразками якого в ХХ ст. залишилися твори Г. Давидовського “О, всепїтая Мати” та “В молитвах невсипущу Богородицю”, а також хоровий концерт М. Леонтовича “Дивне ім’я Твоє, Господи”. До зразків паралітургічної творчості відносять і так звані проповідницькі відправи П. Гончарова, М. Гайдая та ін.

Своїми визначними шедеврами творці національної музичної культури започаткували становлення української духовної музики, яке згодом підхопили, продовжуючи розвивати збережені традиції, композитори наступного покоління. На жаль, тотальна антирелігійна кампанія кінця 20 – 30 років перервала цей

важливий етап розвитку нашої культури і поставила її під загрозу повного знищення. Та значні творчі сили української інтелігенції, що опинилися в еміграції зуміли відродити надзвичайно цінне надбання творчого генію українського народу. Про це М. Грінченко в свій час писав: “Вони є зразками для будування оригінальної національної музичної школи в царині церковної музики, яка, безперечно, за зміною соціальних умов українського життя не може мати перспектив для свого розвитку” [4, 124].

Поданий нижче матеріал є спробою висвітлити творчий доробок українських композиторів в царині духовної музики. Перелік авторів та їх творів не претендує на вичерпність і потребує ширшого дослідження.

Висновки. Духовна творчість українських композиторів складає вагомий частину культурної спадщини народу. Період 40–50-х років ХІХ – початку ХХ століть позначився активним становленням української композиторської школи, у якому надзвичайно велику роль відіграла і церковна музика (як літургічна, так і паралітургічна), і твори, що були безпосередньо інспіровані біблійною тематикою. У музичній спадщині практично всіх композиторів даного періоду наявні такі твори, що, в свою чергу

НИВЕЛЯЦІЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ, ЯК ПРОЯВ КУЛЬТУРИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

вказує на високу духовність і внутрішнє багатство їх авторів та на велику вагу біблійного Слова, що розв'язує труднощі людського буття.

У період стрімкого росту національної свідомості, зростання зацікавлення до української духовної музики, твори українських композиторів стають особливо актуальними як для учнівської молоді у сучасному процесі едукації, так і для широкого кола шанувальників. Дослідження духовної творчості багатьох композиторів цього періоду вимагає більшої уваги, адже саме їм в свій час припала історична доля продовжувати та розбудовувати національний культурно-духовний процес.

1. Антонович М. *MUSICA SACRA*. / М. Антонович / Збірник статей з історії української церковної музики [Ред. і упор. Ю. Ясиновський] – Львів, 1997. – 261 с.

2. Білинська М. *Українська церковна музика та найвидатніші композитори* / М. Білинська // Київська Церква. – 1999. – № 4. – С. 77 – 81.

3. *Історія української музики в 6 т. – Т. 3: Кінець XIX – поч. XX ст.* / Ред. Загайкевич М. П. – К.: Наукова думка, 1990. – 424 с.

4. *Історія української музики в 6 т. Т. 4 ІМФЕ АН України, ф. 36-3/139, арк. 507.* – С. 124.

5. Камінський В. *Українська духовна музика сучасності: традиція і новаторство* / В. Камінський // *KARPACKI COLLAGE ARTYSTYCZNY. Biuletyn.* – Перемишль, 2005. – С. 29 – 39.

6. Кошиць О. *Релігійні твори* / За ред. Зіновія Лиська. – Нью-Йорк, 1970. – С. 52

7. Москальова Л. Ю. *Українське сакральне хорове мистецтво* / Л. Москальова // *Мистецтво та освіта.* – 2004. – № 1 (31). – С. 5 – 9.

8. Муха А. *Композитори України та української діаспори. Довідник* – К.: Музична Україна, 2004. – 352 с.

9. Пылаев М. А. *Феноменология религии Рудольфа Отто* / М. Пылаев. – М.: Издательство Московского Культурологического лицея. Ученые записки Московского Культурологического лицея № 1310. Серия: Философия, 2000. – 80 с.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2012

УДК 316.614.5:17.022

Ольга Особа, старший викладач ІППТ
Національного університету "Львівська політехніка"

НИВЕЛЯЦІЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ, ЯК ПРОЯВ КУЛЬТУРИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

Досліджується проблема моральної кризи в суспільстві, її причини та наслідки. Вплив кризи в культурі на інститут сім'ї та сімейні цінності, а також проблеми виховання молодого покоління та пастки, що виникають в процесі його реалізації.

Ключові слова: сім'я, сімейні цінності, криза, мораль, шлюб.

Літ. 7.

Ольга Особа, старший преподаватель ИППО
Национального университета "Львовская политехника"

НИВЕЛИРОВАНИЕ СЕМЕЙНЫХ ЦЕННОСТЕЙ, КАК ПРОЯВЛЕНИЕ КУЛЬТУРЫ ПОСТМОДЕРНИЗМА

Исследуется проблема морального кризиса в обществе, ее причины и последствия. Влияние кризиса в культуре на институт семьи и семейные ценности, а также проблемы воспитания молодого поколения и ловушки, возникающие в процессе его реализации.

Ключевые слова: семья, семейные ценности, кризис, мораль, брак.

Olha Osoba, Senior Lecturer
National University "Lviv Polytechnic"

LEVELING OF FAMILY VALUES AS MANIFESTATIONS OF POSTMODERNIZM CULTURE

Investigates the problem of moral crisis in the society, its reasons and consequences. Influence the crisis in culture to the Institute of family and family values, also the teaching problems of youth and traps which are appearing in the process of its realization.

Keywords: family, family values, crisis, moral, marriage.

Постановка проблеми. Сьогодні наукове пізнання зазнає швидких і значних змін: змінюється роль науки в суспільному житті, змінюються форми і методи, завдяки яким вона переосмислює природу і

суспільство, змінюються взаємовідношення науки з іншими формами суспільної свідомості. Бурхливі революційні зрушення в суспільному бутті поставили перед людством ряд нових проблем, що зумовило переосмислення традиційних норм: